

Г.А. Мельник,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Е.Б.Брилін

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка проблеми. Модернізація освітньої системи нашої країни відповідає загальноєвропейським вимогам, спрямованих на формування культурної, загальноосвітньої особистості, здібної гнучко адаптуватися до стрімкого суспільного життя, самостійно набуваючи необхідні знання, та застосовуючи їх на практиці у вирішенні різноманітних проблем. Задля досягнення означених завдань, важливу увагу необхідно приділяти навчанню та вихованню дітей, формуванню у них естетичного ставлення до різних видів мистецтва. Тому прилучення людини до естетичних ідеалів починається з раннього дитинства.

Аналіз попередніх досліджень. У філософській, психологічній, педагогічній, мистецтвознавчій літературі ґрунтовно розкрито основи естетичного виховання особистості дитини в наукових працях Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, І. Кона, В. Моляко, Б. Теплова та інших. Філософсько-естетичні особливості цієї проблеми розглядали Ю. Борев, І. Гончаров, М. Киященко, В. Ядов. Проблема естетичного виховання в естетико-педагогічному аспекті широко репрезентована в працях видатних українських педагогів та діячів освіти - Л. Артемової, Г. Ващенко, Н. Ветлугіної, В. Кузя, О. Поліщук, Н. Рогальської, О. Рудницької, В. Сухомлинського, О. Михеєвої та багатьох інших.

Великий досвід використання засобів мистецтва, зокрема музичного, у вихованні дітей накопичено протягом усієї історії. У ХХ столітті проблему розробляли відомі педагогічно-музиканти О. Апраксіна, Д. Кабалевський, А. Канеман, А. Хрипкова, В. Шацька та ін.

На сучасному етапі проблема естетичного виховання засобами музичного мистецтва успішно досліджується Е. Бриліним, Г. Падалкою, О. Ростовським, О. Щолоковою та іншими вченими.

Мета статті. Обґрунтування впливу музичного мистецтва на формування естетичного ставлення дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Немає сумніву, що будь-який із видів мистецтва (образотворче, хореографічне, кіномистецтво тощо) є по суті багатогранною скарбницею, яка вміщує теми, образи, відображення матеріального і духовного, що дозволяє стверджувати про поєднання соціального й естетичного. Для того, щоб доросла людина виділяла прекрасне у навколишньому світі, мала багатий духовний внутрішній світ, необхідно звертати особливу увагу на її естетичне виховання в дошкільному віці. Б. Лихачов зауважував: «Період дошкільного дитинства є чи не найбільш вирішальним з точки зору естетичного виховання та формування морально-естетичного ставлення до життя» [4, с. 32].

У педагогічній науці категорія естетичного виховання дошкільників визначається як розвиток здібностей сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті та мистецтві; виховання прагнення брати участь у перетворенні оточуючого світу за законами краси; залучення дітей до художньої діяльності; розвиток творчих здібностей. Зазначимо, що естетичне виховання розглядається вченими як процес цілеспрямованого формування якостей всебічно розвиненої особистості, що дає можливість сприймати природні та соціальні реалії, діяти та творити відповідно до загальнолюдських ідеалів гармонії та краси [3, с. 81].

Естетичне виховання розглядається: як розвиток здатності сприймати, відчувати, розуміти прекрасне в житті і мистецтві; як виховання прагнення брати участь у перетворенні навколишнього світу за законами краси; як долучення до художньої діяльності і розвиток творчих здібностей [5, с. 31].

Виховання естетичного ставлення до навколишнього світу є складним і тривалим процесом. Прекрасне в житті – є одночасно засобом і результатом естетичного виховання. Воно концентрується в мистецтві, художній літературі, нерозривно пов'язане з природою, громадською та трудовою діяльністю, побутом людей, їх взаємовідносинами.

Для усвідомлення прекрасного в мистецтві і житті, дитині необхідно пройти шлях накопичення елементарних естетичних вражень, зорових і слухових відчуттів, необхідних для розвитку емоційних і пізнавальних процесів. Методологічною основою і важливим принципом естетичного виховання дітей дошкільного віку на сучасному етапі є ідея комплексного підходу, яка у реалізації системи естетичного виховання має подвійне значення: по-перше, система естетичного виховання має будуватися таким чином, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на дитину, тобто наявна необхідність тісної взаємодії мистецтва на основі міжпредметних зв'язків; по-друге, естетичне виховання як засобами мистецтв (особливо музичного), так і засобами дійсності повинно стати органічною частиною будь-якого виду виховання [2, с. 46].

Серед різних видів мистецтва особлива виховна роль належить музичному вихованню. Воно вводить дітей у світ музичного мистецтва; ознайомлює з музичною культурою різних народів; сприяє збагаченню індивіда знаннями законів, необхідних для розуміння його сутності; формуванню смаку, музичних здібностей, навичок і вмінь, які дозволять дітям дошкільного віку бути активними слухачами та вмілими виконавцями. Торкаючись емоційної сфери особистості, музика впливає на формування її моральних і естетичних смаків та ідеалів.

Музичне мистецтво впливає на дітей вже в перші роки її життя і займає значне місце в її загальному естетичному розвитку. Музика – найбільше джерело естетичної і духовної насолоди, яке супроводить дитину впродовж усього її життя, викликає емоційний відгук, прагнення до дії. Вона здатна надихнути дитину, вселити в неї дух бадьорості і енергії, але може і привести в стан туги, скорботи або тихого смутку [1, с. 73].

Музика має активізувати фантазію дитини, спрямувати, спонукати до творчого використання виразних рухів. Різні музичні твори викликають у дітей емоційні переживання, породжують певні настрої, під впливом яких рухи набувають відповідного характеру. Музика розвиває естетичні властивості особистості дитини. Співпереживання дитиною відчуттів, виражених у музиці, – шлях до формування її моральності. Звертаючись до відчуттів дитини, музика впливає на них сильніше, ніж домовленості або вказівки. Радісна, бадьора, героїчна музика піднімає настрій, порушує, підвищує працездатність. Спокійна, лірична – знімає напругу, заспокоює, усуває гнітючу втому. Але не тільки різноманітна за своїм змістом музика може по-різному діяти на людину. Звичайно, багато в чому це залежить від підготовленості людини до сприйняття музики, від рівня розвитку її слухового досвіду, естетичного смаку, загальної культури.

Музичне мистецтво сприяє перетворенню цінностей суспільства в систему духовних цінностей особистості, завдяки чому відбувається становлення і розвиток її соціальних, моральних та естетичних якостей. Видатний педагог В. Сухомлинський наголошував: «Емоційність природи, властива морально і естетично вихованій людині, виражається в тому, що серце стає сприйнятливим до доброго слова, повчання, поради, напуття. Якщо ви хочете, щоб слово вчило жити, щоб ваші вихованці прагнули до добра, – виховуйте тонкість, емоційну чуйність юного серця. Серед численних засобів впливу на юне серце важливе місце належить музиці» [6, с. 169].

Світ музики – це світ прекрасних звуків, світ радісних і щасливих переживань, необхідних для розвитку у неї здатності естетичного сприйняття музичного мистецтва.

Одним з важливих моментів при проведенні заняття є правильний вибір музичного твору, який має бути високохудожнім, тому що тільки на художньому матеріалі розвивається естетичний смак дітей. Музичні твори підбираються з урахуванням вікової групи дошкільників та їх інтересів.

Відбираючи музичні твори з виховною метою, потрібно звертати увагу на емоційно-образний зміст і тематичну спрямованість, що розкриваються у характері музики, жанрі, структурі і засобах виразності.

Музичне виховання конкретизується за окремими видами діяльності та для кожної дошкільної вікової групи. До творчих видів діяльності належать: навчання співу, слухання музики, навчання музично-ритмічним рухам, гри на інструментах. Важливою вимогою для вихователя є встановлення взаємозв'язку між видами музичної діяльності. У дошкільнят є потреба висловлювати свої почуття і настрої про пісню. У закладах дошкільної освіти вчать дітей співати виразно, невимушено, легко, правильно брати дихання під час співу і чітко вимовляти слова пісні.

У процесі співу у дітей розвивається музичний слух, відчуття ритму. Слухаючи музику, діти вчать розрізняти характер музичних творів, відчувати єдність поетичного і музичного вираження. Для кращого сприйняття музики, вихователь використовує словесні пояснення, в яких наголошується зв'язок даної композиції з життєвими явищами. При цьому важливо точно і правильно передавати поетичні характеристики художніх образів, вкладених автором твору за допомогою виразних засобів.

Навчання музично-ритмічним рухам застосовується для набуття рухових навичок, які дають можливість індивідуально проявити себе творчо. Гра на дитячих музичних інструментах є ще однією сферою музичної діяльності дошкільників, яка сприяє вихованню у дітей цілого ряду позитивних якостей: активної уваги, наполегливості у розвитку вмінь і навичок. Музикування сприяє розвитку дитячої самостійності і носить творчий характер, даючи можливість активніше проявляти себе на музичних заняттях.

У процесі естетичного сприйняття діти роблять свої перші узагальнення, порівняння та асоціації. Бажання дізнатися, про що розповідає музика, змушує дітей прислухатися до її звучання змісту і віршів, вловлюючи при цьому красу художніх образів. Завдання вихователя – зробити заняття захоплюючим, насиченим радісним устремлінням і художньою творчою уяви, емоційним забарвленням, що несе нові враження, спрямовані на пізнання цінностей мистецтва і культури.

Висновки. Таким чином, формування музично-естетичного ставлення до музичного мистецтва є важливою частиною становлення особистості та гармонійного розвитку дитини. Спілкування з різновидами мистецтва спонукає особистість до власної творчості, навчає глибше усвідомлювати красу реального життя, допомагає сформувати активне ставлення до дійсності.

Отже, естетичне виховання дитини – це обов'язкова умова виховання всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Використання музичного мистецтва сприяє пізнанню дитиною краси музики; освоєнню різних видів музичної творчої діяльності та засобів виразності; залучають її до світу прекрасного; розвивають потребу привнесення краси музики до власного життя. Індивідуалізація музично-естетичного виховання реалізується у виборі форм навчання, його темпів, окремих завдань, орієнтованих для кожної дитини, передбачає урахування її психічних особливостей, рівня розвитку здібностей. Загалом, використання музичного мистецтва сприяє естетичному вихованню дітей дошкільного віку.

Література

1. Ветлугина Н., Кенеман А. Теория и методика музыкального воспитания в детском саду : учебное пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошкольная педагогика и психология» / Н. Ветлугина, А. Кенеман. – М.: Просвещение, 1983. – 255 с.
2. Горобець Н. Формування естетичних почуттів у молодших школярів засобами мистецтва / Н. Горобець // Рідна школа. – 1999. – № 11. – С. 46-49.
3. Груздова И. Музыкально-эстетическая культура детей дошкольного возраста: сущность и пути формирования / И. Груздова // Дошкольное воспитание. – 2011. – № 2. – С. 79-88.
4. Лихачов Б. Теория эстетического воспитания школьников / Б. Лихачов. – М.: Знания, 1987. – 32 с.
5. Печерська Е. Інтегрований вплив музики і природи на естетичне виховання / Е. Печерська // Початкова школа. – 2002. – № 7. – С. 29-32.

6. Сухомлинский В. О. Вибрані твори : в 5-ти тт. /В.О. Сухомлинський // Т.1. – Київ : Радянська школа, 1976. – 654 с.

О.А.Немудра,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Л.С. Бровчак

ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ УСНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. Поняття комунікативної взаємодії - це поняття комунікативної компетенції. Комунікативна компетенція передбачає знання соціокультурних норм і стереотипів мовленнєвого спілкування. Сюди входить знання прийомів діалогізації мовлення: вміння використовувати звернення в різних формах, уміння щиро висловити свою оцінку того або іншого факту або події, вміння відгукнутися, висловити співпереживання у відповідь; уміння прогнозувати емотивні реакції співрозмовників.

На сьогоднішній день недостатня увага приділяється до особистості дитини в процесі розвитку мовлення, переважаюча орієнтація використовуваних методів навчання на репродуктивну діяльність нерідко діють на шкоду особистості того, хто вчиться. Це змушує з усією гостротою поставити питання про навчання на основі спілкування.

Аналіз останніх досліджень. Науковці А.Аніщук, Т.Антонова, Л.Артемова, А.Гончаренко, В.Нечаєва, Т.Пуртова питання формування умінь усного мовлення розглядали в плані виховання моральних якостей особистості дитини, формування дружніх взаємовідносин. Л.Артемова виявила різноманіття форм дитячої взаємодопомоги і здійснила їх класифікацію. Ця діяльність виражається у безпосередніх діях; в допомозі один одному; в умінні поділитися річчю, матеріалом, іграшками; в поєднанні зусиль при виконанні загальної роботи, потрібної для всіх; в активній моральній підтримці; в діяльності, спрямованій на передачу свого досвіду іншому. Дослідження А.Аніщук стосувалися особливостей тієї сторони дитячих взаємовідносин, які характеризуються як дружні, такі, що мають гуманний зміст, необхідні як при вибіркового спілкуванні однієї дитини з іншою, так і з усіма дітьми групи. Вираження гуманних, дружніх почуттів дітьми з власної волі, незалежно від безпосередніх дій вихователя і його присутності в групі, є показником сформованості цих якостей.

Мета статті полягає в тому, щоб проаналізувати психолого-педагогічну спадщину вітчизняних та закордонних науковців щодо формування умінь усного мовлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Щоб навчитися правилам колективного життя, дитині потрібний певний соціально-моральний досвід, в основу якого ввійдуть правила спілкування з дорослими і однолітками. Психологи вважають відсутність таких правил однією з головних труднощів у навчанні і вихованні особистості. Названий аспект проблеми підготовки до школи стосується як «домашніх», так і дітей, які виховувалися в дитячих садках. Товарищескість, дружелюбність, поступливість, стриманість, уважність, прагнення допомогти товаришеві і інші необхідні для шкільного навчання якості проявляються і формуються краще за все при постійному спілкуванні групи дітей в ході різноманітних ігор під умілим керівництвом вихователів. «Домашні» діти нерідко позбавлені необхідного для їх соціального і морального виховання спілкування з однолітками. Проте і в дитячому садку не завжди виховання за цим напрямом успішне.

Спостереження показують, що невміння спілкуватися в групі, навіть якщо воно проявляється поза навчанням, часто є причиною поганої успішності дітей. Пояснюється це, зокрема, наступним. Вступ дитини до школи навіть за сприятливих умов супроводжується переживаннями певного стресового стану. Особливо тонкою і важкою справою є виховання у